

The effect components of corporate governance on the profitability of listed companies in the Tehran Stock Exchange

Mohammad Sayrani*¹
Fatemeh Qasemnejad ²

(Receipt: 2022.09.18- Acceptance:2022.11.29)

Abstract

Corporate governance has two dimensions of operational dimension and supervisory dimension in any company, both of which can affect the company's performance. The purpose of this research was to investigate the effect of corporate governance components on the profitability of companies listed on the Tehran Stock Exchange. The research period was 10 years from 2010 to 2019. Therefore, by selecting 151 companies as the research sample, the research question regarding the effect of the corporate governance components was examined by estimating the multivariable regression model and using the combined data model. The results showed that among the examined components, independence of audit committee, independence of board of directors, expertise of audit committee, gender diversity of board of directors, tenure of the CEO, expertise and competence of the internal audit unit and type of auditor had a positive effect on the profitability of the company. The duality of management duties in the board of directors had a negative effect on the profitability of the company. Also, the shares owned by institutional investors and the number of meetings of board of directors and the size of the internal audit unit did not have any effect on the profitability of the company.

KeyWords: Corporate governance, Stakeholders, Profitability, Stock exchange
JEL classification: G30, G34

1. Assistant Professor of Department of Accounting, Shahab Danesh University, Qom, Iran

*.Corresponding Author: sirani@ut.ac.ir

2. Graduate Student, Department of Accounting, Shahab Danesh University, Qom, Iran

تاثیر مولفه های حاکمیت شرکتی بر سود آوری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

محمد سپرانی*^۱

فاطمه قاسم نژاد^۲

(دریافت: ۱۴۰۱/۰۶/۲۷- پذیرش نهایی: ۱۴۰۱/۰۹/۰۸)

چکیده

حاکمیت شرکتی دارای دو بعد عملیاتی و بعد نظارتی در هر شرکتی است، هر دو بعد می توانند عملکرد شرکت را تحت تاثیر قرار دهند. به همین جهت در این تحقیق به بررسی مولفه های حاکمیت شرکتی، بر سود آوری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. دوره زمانی تحقیق طی ۱۰ سال از سال ۱۳۹۰ لغایت سال ۱۳۹۹ بوده است. بنابراین با انتخاب ۱۵۱ شرکت به عنوان نمونه پژوهش با برآورد مدل رگرسیونی چند متغیره و با استفاده از مدل داده های ترکیبی به بررسی سوال تحقیق در خصوص تاثیر مولفه های حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت، پرداخته شده است. نتایج نشان داده که از بین مولفه های مورد بررسی، استقلال کمیته حسابرسی، استقلال هیئت مدیره، تخصص کمیته حسابرسی، تنوع جنسیتی هیئت مدیره، تصدی مدیر عامل، تخصص و صلاحیت واحد حسابرس داخلی و نوع حسابرس بر سود آوری شرکت تاثیر مثبت دارند. دوگانگی وظایف مدیریتی در هیات مدیره بر سود آوری شرکت تاثیر منفی داشته است. همچنین سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی و تعداد جلسات هیئت مدیره و اندازه واحد حسابرسی داخلی بر سود آوری شرکت تاثیر ندارد.

واژه های کلیدی:

حاکمیت شرکتی، ذینفعان، سود آوری، بورس اوراق بهادار

۱. استادیار گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران

*. نویسنده مسؤل: sirani@ut.ac.ir

۲. دانش آموخته کارشناس ارشد، گروه حسابداری، واحد قم، دانشگاه شهاب دانش، قم، ایران

مقدمه

حاکمیت شرکتی موضوع چند بعدی در ادبیات حسابداری و مالی بوده و از اجرای سیاست ها و مکانیسم هایی حمایت می کنند که رفتار صحیح شرکت در حمایت از سهامداران را تضمین کند. عنصر کلیدی دیگر در حاکمیت شرکتی، دیدگاه کارایی اقتصادی است که از طریق آن سیستم حاکمیت شرکتی باید با در نظر گرفتن دقیق ثروت سهامداران، اهداف اقتصادی را بهبود بخشد. چشم انداز دیگری نیز در حوزه حاکمیت شرکتی توجه به امور ذینفعان است. مطالعات اولیه در این حوزه مانند شلیفر و ویشنی (۱۹۹۷) و بیکر و گومپرز (۲۰۰۳) بیان کرده اند که اجرای مکانیسم های حاکمیت شرکتی پرهزینه است. جنسن و مکلینگ (۱۹۷۶) بیان می کنند که نظارت می تواند مشکلات نمایندگی را در زمانی که مالکیت-مدیریت پایین باشد کاهش دهد. شرکت ها اتخاذ مکانیسم های حاکمیتی برای همسو کردن منافع مدیر با سهامداران به کار می گیرند (شلیفر و ویشنی، ۱۹۹۷). بطور مثال در صنایع تحت نظارت، مکانیسم های حاکمیتی ممکن است کمتر باشد. بسیاری از ادبیات تا نون این ارتباط را این گونه تفسیر کرده اند که مقررات باید جایگزین دستورالعمل های حاکمیت شرکتی شود. با این حال، هادلکام و همکاران (۲۰۰۲) و هیوستون و جیمز (۱۹۹۵) نشان می دهند که شواهد تجربی به طور کامل این موضوع را تایید نمی کند مفهوم زمانی جای تعجب دارد زیرا شرکت های با سطح نظارت بالا، مسایل حاکمیت شرکتی را با وجود هزینه بر بودن بیشتر اعمال می کنند.

اگر به محیط عملیاتی برگردیم مشاهده می شود پس از افشای تقلب های بزرگ در بازار سرمایه جهانی، به ویژه در مورد انرون، ورلدکام، پارمالات و فولکس واگن، قانون مبارزه با فساد و تقلب قانون ساربنز-اکسلی^۱ معرفی شد. قانون ساربنز-اکسلی مکانیسم های حاکمیت شرکتی از جمله کمیته های فرعی شرکتی را برای افزایش نظارت افزایش داده است. مکانیزم های سیستم حاکمیت شرکتی (وانگ، ۲۰۱۵): استقلال هیئت مدیره و کمیته حسابرسی، میزان سهام تحت مالکیت سرمایه گذاران نهادی، جلسات هیئت مدیره، تنوع جنسیتی در هیئت مدیره، تعداد جلسات، ثبات مدیرعامل و نوع حسابرس متغیرهای مورد استفاده در این پژوهش ها بوده اند، بطور مثال هیئت مدیره های شرکتها، که اکثر آنها اعضای غیرموظف هستند، هیات هایی را تشکیل می دهند که با قدرت نظارت و کنترل مدیریت، کاهش هزینه های نمایندگی و ایجاد ارزش برای سهامداران هستند (ایادی و همکاران ۲۰۱۹، دمیتیس ۲۰۲۰) در نتیجه ترکیب هیأت مدیره می تواند بر وضعیت مالی و عملکرد شرکت موثر باشد (نینگ، ۲۰۱۴). اگر اکثر اعضای هیات مدیره مدیران غیر

1. Sarbanes-Oxley

موظف مستقل باشند، هیات مدیره علاوه بر مالکیت نهادی، سرمایه گذاران بزرگ مانند بانک ها، شرکت های بیمه، شرکت های سرمایه گذاری و غیره کارآمدتر خواهد بود. همچنین حضور سرمایه گذاران نهادی ممکن است منجر به تغییر در رفتار شرکت شود بدلیل فعالیت های نظارتی این سرمایه گذاران. تحقیقات گذشته نشان می دهد که داشتن سرمایه گذاران نهادی منجر به ارزش ذاتی و در نتیجه کاهش هزینه های نظارتی برای سرمایه گذاران می شود (نوریمان، ۲۰۱۵). این امر موجب شده که نظارت بهتر بر مدیران منجر به ساختار حاکمیت شرکتی بهتری شود. دیگر مسایل حاکمیت شرکتی که می تواند بر عملکرد شرکتها تاثیرگذار باشد، ساختار کمیته حسابرسی و حسابرسی داخلی به عنوان یک مکانیسم نظارتی و نیز حسابرسی مستقل شرکت به عنوان مکانیسم نظارت خارجی است. بطور مثال در خصوص موسسه حسابرسی هر چه تجربه بیشتری در یک صنعت خاص داشته باشد، به دلیل شهرت مثبت آن، علاقه و تمرکز بیشتری به ارائه خدمات حسابرسی با کیفیت بالا دارد (دیویدسن، ۲۰۰۶).

اما چرا در این تحقیق به سودآوری پرداخته می شود، سودآوری عاملی حیاتی برای بقای کوتاه مدت و نیز بلندمدت و موفقیت بلندمدت آن است. تا به امروز، تعداد زیادی از تحقیقات تجربی، عوامل تعیین کننده سودآوری را که به اطلاعات حسابداری، اطلاعات بدست آمده از گزارش های مالی بستگی دارد، بررسی کرده اند (هلیماتوسادیه و همکاران، ۲۰۱۵. پرباواگنسا و همکاران، ۲۰۱۹، المشهدانی و همکاران، ۲۰۲۲)

از طرف دیگر، دانش ما از عوامل تعیین کننده بر سودآوری شرکت های بسیار محدود است، به خصوص در کشورهای دارای ثباتی اقتصادی پایین. توجه محدودی به عوامل تعیین کننده سودآوری شرکت ها در طول بحران های مالی و بی ثباتی شده است. این پژوهش سعی دارد تأثیر گروهی از متغیرها را بر سودآوری شرکت را بررسی کند. علاوه بر این، ویژگی های فرهنگی کشورهای در حال توسعه مانند فردیت، اجتناب از عدم قطعیت، فاصله قدرت، مردسالاری و تمایلات بلندمدت در یک سطح هستند (بالیوس، ۲۰۲۰). به دنبال پاسخگویی به این سوال است که چه مولفه های حاکمیت شرکتی بر سودآوری شرکتها در ۱۰ سال گذشته در بورس اوراق بهادار تأثیر گذار بوده است؟ در ادامه این مقاله، به بررسی مبانی نظری و تدوین فرضیه ها، خواهیم پرداخت، در بخش سوم، به ارائه مدل و تعریف عملیاتی متغیرها، در بخش چهارم، به تجزیه و تحلیل داده ها و در آخر به بحث و نتیجه گیری پرداخته می شود.

مبانی نظری و تدوین فرضیه‌ها

حاکمیت شرکتی که پس از فروپاشی شرکت های بزرگی مانند انرون و ورلدکام در آمریکا مورد توجه قرار گرفت و تعاریف مختلفی را از آن ارایه شده است. در دیدگاه های محدود، حاکمیت شرکتی محدود به روابط بین شرکت و سهامداران آن است. این یک پارادایم قدیمی است که در قالب نظریه بازنمایی بیان شده است. در انتهای دیگر طیف، حاکمیت شرکتی را می توان به عنوان شبکه ای از روابط نه تنها بین شرکت و صاحبان آن (سهامداران) بلکه بین شرکت و تعداد زیادی از سهامداران، از جمله کارکنان، مشتریان، فروشندگان، اوراق قرضه در نظر گرفت. چنین دیدگاهی در قالب نظریه سهامداران دیده می شود (یانگ و همکاران ۲۰۱۶). طبق تعریف، حاکمیت شرکتی قوانین، سیستم ها، ساختارها، فرآیندها، فرهنگ ها و سیستم هایی است که به اهداف پاسخگویی، عدالت و احترام به حقوق ذینفعان دست می یابد (حساس یگانه، ۱۳۸۵). بررسی ادبیات موجود نشان می دهد که هیچ تعریف مورد توافقی از حاکمیت شرکتی وجود ندارد. بطور مثال فدراسیون بین المللی حسابداران (۲۰۰۴) حاکمیت شرکتی مسئولیت ها و شیوه هایی است که توسط هیئت مدیره و مدیران اجرایی به منظور تعیین مسیر استراتژیک که دستیابی به اهداف را تضمین می کند استفاده می شود. طبق گزارش کدبردی (۱۹۹۲) حاکمیت شرکتی سیستمی است که توسط آن شرکت ها کنترل می شوند و می توان ارتباطی بین عملکرد و رعایت مسایل حاکمیت شرکتی را مشاهده کرد (ویر و لیناگ ۲۰۰۰). سازمان همکاری و توسعه اقتصادی (OECD) حاکمیت شرکتی را مجموعه ای از روابط بین مدیریت، هیئت مدیره، سهامداران و سایر ذینفعان یک شرکت می داند. حاکمیت شرکتی همچنین ساختاری را فراهم می کند که به وسیله آن اهداف شرکتی تدوین شده و ابزارهای مورد نیاز برای در راستای حاکمیت شرکتی مطالعاتی انجام شده است (حساس یگانه و مرادی، ۱۳۸۵).

در این زمینه بالیوس و زالولی (۲۰۲۰) در بررسی حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت های پذیرفته شده در کشورهای اروپای جنوبی (ایتالیا، یونان، اسپانیا و پرتغال) نشان دادند که بهبود ساختار حاکمیت شرکتی بر سودآوری شرکت ها تاثیرگذار است. اندازه هیئت مدیره، از طریق اضافه شدن اعضای جدید، بر سودآوری تأثیر می گذارد و این واقعیت که جلسات مکرر هیئت مدیره مستلزم هزینه های بیشتری است، بیشتر از آن مزیتی برای شرکت داشته است. علاوه بر این، شواهدی وجود دارد که سودآوری شرکت ها ممکن است در کشورهایی با ویژگی های فرهنگی و اقتصادی مشابه در دوره های مورد بررسی رفتار متفاوتی داشته باشد. بطور مثال ایادی و همکاران (۲۰۱۹) در بررسی حاکمیت شرکتی و عملکرد بانک های فرانسه، بلژیک، آلمان و فنلاند، نشان دادند که بانک ها برای کاهش شدت مسایل نمایندگی بین سهامداران و مدیران، بین مکانیزم های حاکمیت شرکتی مختلف

مصالحه می کنند. همچنین نتایج آنها تأیید می کند که سازوکارهای داخلی و مقررات مکمل یکدیگر بوده و عملکرد بانک را به طور معناداری تحت تأثیر قرار می دهند. ژایو و همکاران (۲۰۱۸) در بررسی وجود خانم ها در ساختار هیات مدیره و عملکرد شرکتها و و الکوتمن^۱ (۲۰۱۸) در بررسی اثربخشی کمیته حسابرسی و عملکرد شرکت های غیرمالی بورس اوراق بهادار عمان نشان دادند که اندازه، استقلال و تنوع کمیته حسابرسی رابطه مثبت و معناداری با عملکرد شرکت دارد. در حالی که متغیرهای تجربه و تعداد دفعات جلسات کمیته ارتباطی مشاهده نشده است.

تحقیقات گذشته در ایران از سال ۱۳۸۸ می توان مورد پیگیری قرار داد که برخی بین مولفه های حاکمیت شرکتی و سودآوری شرکت ارتباط معناداری را مشاهده کردند و برخی هیچ ارتباطی را ارایه نکردند. بطور مثال حساس یگانه و همکاران (۱۳۸۸) و مشایخی و توتاخانه بناب (۱۳۸۸) در بررسی مولفه های حاکمیت شرکتی هیچگونه رابطه معناداری بین کیفیت آنها و عملکرد شرکت را پیدا نکرده اند. از سوی دیگر، دریایی و پاکدل (۱۳۹۱) رابطه مستقیم، بین راهبری شرکتی با عملکرد شرکت را تأیید کرده اند.

در تحقیقات دیگر در ایران برخی مولفه های حاکمیت شرکتی مورد بررسی قرار گرفته است بطور مثال، وکیلی فرد و باوندپور (۱۳۸۹) رابطه بین مکانیزم های حاکمیت شرکتی و عملکرد را مورد تحلیل قرار دادند و به این دست یافتند که بین وجود سهامداران نهادی و با عملکرد شرکت ها رابطه معنی دار و مثبت وجود دارد، حضور سهامداران عمده در ساختار مالکیت شرکت ها بر عملکرد آنها تأثیر چندانی ندارد. نسبت حضور اعضای غیر موظف هیات مدیره در ترکیب هیات مدیره با عملکرد شرکت ها رابطه معنی دار و معکوس دارد. اسعدی (۱۳۹۵) در بررسی مولفه های حاکمیت شرکتی و ارزش افزوده بازار شرکت های هلدینگ و تابعه آنها در بورس اوراق بهادار تهران نشان داد که ترکیب هیات مدیره و ساختار مالکیت شرکت های هلدینگ بر عملکرد این شرکت ها تأثیر معنی داری دارد. نخعی و احمدپور (۱۳۹۵) در بررسی تأثیر ساختار هیئت مدیره و حاکمیت شرکتی را بر استانداردهای عملکرد شرکت در بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که حاکمیت شرکتی نیز تأثیر مثبتی بر سود سهام، بازده دارایی ها، نرخ بازده حقوق صاحبان سهام و محافظه کاری بی قید و شرط دارد. نخعی و حیدری نسب (۱۳۹۸) در بررسی تأثیر کیفیت عملکرد حسابرسی داخلی بر عملکرد شرکت های بورس اوراق بهادار تهران نشان دادند که عملکرد واحد حسابرس داخلی تأثیر مستقیم و معناداری بر کیفیت گزارش های مالی دارد. اندازه کمیته حسابرسی بر کیفیت گزارشگری مالی تأثیری ندارد. استقلال

کمیته حسابرسی تأثیر مستقیم و قابل توجهی بر کیفیت گزارشگری مالی دارد. خوزین و همکاران (۱۳۹۷) در بررسی تأثیر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر امتیاز افشا شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران به این دست یافتند که کیفیت حسابرسی منجر به بهبود امتیاز افشا شرکت می شود و تمرکز مالکیت باعث تضعیف امتیاز افشا شرکت شده است.

البته نباید جایگاه دستورالعمل راهبری سازمان بورس اوراق بهادار را که در سال ۱۳۹۷ مصوب و به شرکتهای ابلاغ شده را نادیده گرفت بطوریکه از تاریخ ابلاغ آن، این نیاز برای ناشران پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران احساس شده که رعایت آن پردازند. بر اساس مبانی مطرح شده، سوال زیر تدوین شده: چه مولفه های حاکمیت شرکتی بر سود آوری شرکتهای طی ۱۰ ساله گذشته تأثیر معناداری داشته اند؟.

روش پژوهش

این تحقیق با هدف بررسی تأثیر حاکمیت شرکتی، بر سود آوری شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است. این پژوهش، به لحاظ هدف کاربردی از نظر شیوهی استدلال، استقرایی و از نظر روش آماری تحلیل همبستگی است و الگوهای آماری مورد استفاده رگرسیون چند متغیره هستند. در این تحقیق به بررسی شرکتهای پذیرفته شده در بازار سرمایه در بازه زمانی بین سالهای ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۹ پرداخته شده است. در این مطالعه ۱۵۱ شرکت پس از تعیین معیارهایی مانند حضور مستمر در بورس اوراق بهادار، عدم وقفه و حذف از بورس اوراق بهادار، حذف شرکتهای بیمه، بانک و سرمایه گذاری مورد بررسی قرار گرفته است.

برای برآورد فرضیه های تحقیق از متغیرها و مدل زیر استفاده شده است:

سودآوری شرکت شاخص بازده دارایی برای تخمین سودآوری یک شرکت استفاده شده است که برابر است با نسبت سود خالص به کل دارایی های شرکت در پایان سال مالی (ژایو و همکاران، ۲۰۱۸، بالیوس و زالولی، ۲۰۲۰)

معیارهای زیر برای ارزیابی حاکمیت شرکتی استفاده می شود:

- استقلال کمیته حسابرسی (COMIND): درصد اعضای مستقل حاضر در کمیته حسابرسی.
- استقلال هیئت مدیره (BIND): درصد اعضای مستقل حاضر در هیئت مدیره.

- تنوع کمیته حسابرسی (EXCO): اگر اعضای کمیته حسابرسی دارای تجربه حسابرسی و مالی باشند، یک و در غیر این صورت صفر است.
- جلسات هیئت مدیره (BNUMM): تعداد جلسات هیئت مدیره را که هر سال برگزار می شود، تعیین می کند.
- تنوع جنسیتی هیئت مدیره (BGD): اگر تنوع جنسیتی در هیات مدیره وجود داشته باشد، یک و در غیر این صورت صفر است.
- سهام متعلق به سرمایه گذار نهادی (GSS): درصد سهام متعلق به سرمایه گذاران نهادی طبق تعریف ارایه شده در سازمان بورس و اوراق بهادار.
- وظایف دوگانه (DUAL): اگر یک نفر رئیس هیات مدیره یا نایب رئیس و مدیر عاملی را در اختیار داشته باشد یک و در غیر این صورت صفر.
- تصدی مدیر عامل (TEN): تعداد سال هایی تصدی پست مدیر عامل توسط یک نفر نوع حسابرس: اگر موسسه حسابرس شرکت دارای رتبه کیفی الف در بورس اوراق بهادار باشد، یک و در غیر این صورت صفر است.

برای بررسی ساختار حسابرسی داخلی از پارامترهای زیر استفاده می شود:

- تخصص حسابرس داخلی (COMBBBSK): اگر اکثریت (بیش از دو نفر) حسابرسان داخلی تجربه حسابداری و حسابرسی داشته باشند، یک و در غیر این صورت صفر است.
- صلاحیت حسابرس داخلی (CIA): اگر مدیر حسابرس داخلی دارای مدرک دانشگاهی در رشته حسابداری یا بالاتر باشد، یک و در غیر این صورت صفر است.
- اندازه واحد حسابرسی داخلی (SBSK): تعداد کل کارکنان یک واحد حسابرسی داخلی

به منظور بررسی تأثیر عوامل محدودکننده بر متغیر سودآوری شرکت، از متغیرهای کنترلی زیر استفاده می شود:

- اندازه شرکت (FS): لگاریتم طبیعی کل دارایی های یک شرکت در پایان سال مالی است.
- نسبت بدهی: نسبت کل بدهی به کل دارایی های شرکت در پایان سال مالی.
- نقدینگی (LIQ): نسبت دارایی های جاری شرکت به بدهی های جاری در پایان سال مالی.

- دارایی های مشهود (TANG): نسبت دارایی های ثابت به کل دارایی های شرکت در پایان سال مالی.
- نسبت جریان نقد (CASH): نسبت وجه نقد حاصل از فعالیت های عملیاتی به سود خالص شرکت.

$$ROA_{it} = \beta_0 + \beta_1 COMIND_{it} + \beta_2 BIND_{it} + \beta_3 EXCO_{it} + \beta_4 BNUMM_{it} + \beta_5 BG D_{it} + \beta_6 GSS_{it} + \beta_7 DUAL_{it} + \beta_8 TEN_{it} + \beta_9 BIG_{it} + \beta_{10} CIA_{it} + \beta_{11} OIA_{it} + \beta_{12} S BSK_{it} + \beta_{13} FS_{it} + \beta_{14} LEV_{it} + \beta_{15} LIQ_{it} + \beta_{16} TANG_{it} + \beta_{17} CASH_{it} + \beta_{18} COM BBSK_{it} + \varepsilon_{it}$$

یافته های پژوهش

اولین گام در تحلیل آماری تعیین مشخصات خلاصه شده داده ها و محاسبه شاخص های توصیفی می باشد. هدف از این تحلیل شناخت روابط درونی متغیرها و نشان دادن رفتار آزمودنی ها می باشد تا مقدمات تحلیل آماری فراهم شده و خصوصیات توصیفی برای تحلیل بیشتر آشکار گردد (هومن، ۱۳۸۳). تحلیل داده ها در این بخش با محاسبه شاخص های مرکزی از جمله میانگین و میانه و شاخص های پراکندگی از قبیل انحراف معیار، حدکثر و حداقل مقدار متغیرها انجام شده است.

جدول ۱- آمار توصیفی متغیرهای تحقیق

متغیر	میانگین	میانه	ماکزیمم	مینیمم	انحراف معیار	چولگی	کشدگی
سود آوری	۰,۰۵۱	۰,۰۳۳	۰,۶۸۷	-۰,۵۳۰	۰,۶۶۸	۱,۹۷۵	۴,۳۹۰
استقلال کمیته حسابرسی	۰,۸۰۰	۰,۸۰۰	۱,۰۰۰	۰,۶۰۰	۰,۱۹۹	۰,۰۰۵	۱,۰۱۰
استقلال هیئت مدیره	۰,۵۶۵	۰,۴۰۰	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۲۰۵	۰,۲۹۳	۲,۲۱۱
تخصص کمیته حسابرسی	۰,۵۱۲	۱,۰۰۰	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۰۰	-۰,۰۴۸	۱,۰۰۲
جلسات هیئت مدیره	۱۱,۰۲۱	۱۱,۰۰۰	۱۲,۰۰۰	۱۰,۰۰۰	۰,۸۱۷	-۰,۰۳۹	۱,۵۰۰
سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی	۰,۴۴۷	۰,۴۴۰	۰,۷۰۰	۰,۲۰۰	۰,۱۵۰	۰,۰۳۷	۰,۱۸۰
دوگانگی وظایف	۰,۰۱۱	-	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۱۰۶	۲,۲۶۵	۸,۶۸۳
تصدی مدیر عامل	۱,۱۴۴	۱,۰۰۰	۹,۰۰۰	۰,۰۰۰	۱,۳۷۹	۱,۴۳۶	۵,۰۷۵
نوع حسابرس	۰,۴۹۹	۰,۰۰۰	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۰۰	۰,۰۰۵	۱,۰۰۰
تخصص حسابرس داخلی	۰,۵۲۱	-	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۰۰	-۰,۰۸۵	۱,۰۰۷
صلاحیت حسابرس داخلی	۰,۵۲۵	-	۱,۰۰۰	۰,۰۰۰	۰,۵۰۰	-۰,۱۰۱	۱,۰۱۰

۲,۷۴۹	۰,۴۰۰	۱,۰۶۴	۱,۰۰۰	۵,۰۰۰	۱,۰۰۰	۱,۹۷۳	اندازه واحد حسابرسی داخلی
۵,۸۸۳	۱,۰۳۵	۰,۵۶۵	۴,۳۷۱	۸,۸۲۷	۵,۹۷۱	۶,۰۸۶	اندازه شرکت
۸,۵۴۵	۲,۸۶۹	۴,۷۲۲	۰,۰۱۰	۰,۶۹۶	۰,۳۳۶	۰,۳۹۰	نسبت بدهی
۳,۳۴۰	۱,۰۱۳	۱,۰۷۷	۰,۰۰۷	۴,۹۹۲	۱,۵۴۴	۱,۸۳۵	نقدینگی
۴۸,۸۸۳	۱۸,۲۹۰	۰,۵۸۶	۰,۶۷۸	۰,۷۳۲	۰,۲۴۰	۰,۳۱۰	دارایی ثابت
۷,۵۶۰	-۲,۵۲۶	۰,۱۲۱	-۱,۶۸۲	۰,۲۱۹	۰,۰۶۶	۰,۰۶۳	نسبت جریان نقد

جدول ۱-۱- تنوع جنسیتی هیئت مدیره

مشاهدات زن	مشاهدات زن	مشاهدات زن	مشاهدات زن	مشاهدات زن	مشاهدات زن	تعداد مشاهدات زن	تعداد مشاهدات مرد	تعداد کل مشاهدات اعضا هیئت مدیره (سال - شرکت)
۳۸,۸۳۶	۶,۱۵۱	۰,۱۵۵	۰	۱	۰,۰۲۵	۳۷	۷۵۴۳	۷۵۸۰

همانطور که در جدول (۱-۴) نشان داده شده است مقدار میانگین متغیر سود آوری برابر ۰.۰۵۱ است که نشان می دهد بیشتر داده ها حول این نقطه تمرکز یافته اند. بیشترین مقدار متغیر نقاط سود آوری برابر با ۰.۶۸ و کمترین مقدار آن برابر ۰.۵۲- است. چولگی و کشیدگی متغیر مذکور نیز به ترتیب برابر ۱,۹۷ و ۴,۳۹ است. در خصوص مولفه های کیفی حاکمیت شرکتی مورد بررسی، مشخص شده است که بیشترین میزان را به ترتیب صلاحیت حسابرس داخلی (میانگین ۰,۵۳)، تخصص حسابرس داخلی (۰,۵۲) تخصص کمیته حسابرسی (۰,۵۱) است. از بین مولفه های کمی حاکمیت شرکتی، بیشترین میزان مرتبط با استقلال کمیته حسابرسی (۰,۸) و استقلال هیئت مدیره (۰,۵۶) است.

آزمون مانایی متغیرها (ریشه واحد):

به منظور بررسی مانایی متغیرهای تحقیق از آزمون ریشه واحد آزمون دیکی فولر برای متغیرهای تحقیق استفاده می گردد. در صورتی که سری های زمانی مورد استفاده در رگرسیون پایا

نباشد، ممکن است دچار رگرسیون کاذب شویم. نتیجه آزمون ریشه واحد آزمون دیکی فولر برای متغیرهای مدل مورد بررسی در جداول ذیل آمده است.

جدول ۲- نتیجه آزمون مانایی آزمون دیکی فولر برای متغیرهای تحقیق

نماد	متغیر	آماره آزمون	سطح معناداری	نتیجه
ROA	سود آوری	-۲,۶۵۲	۰,۰۰۴	مانا/ I(0)
COMIND	استقلال کمیته حسابرسی	-۲,۷۱۰	۰,۰۰۳	مانا/ I(0)
BIND	استقلال هیئت مدیره	-۲۵,۱۹۵	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
EXCO	تنوع تخصص کمیته حسابرسی	-۲۴,۰۲۸	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
BNUMM	جلسات هیئت مدیره	-۳۱,۲۶۲	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
BGD	تنوع جنسیتی هیئت مدیره	-۱۰,۹۷۷	۰,۰۱۶	مانا/ I(0)
GSS	سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی	-۳۳,۵۵۳	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
DUAL	دوگانگی وظایف	-۳,۹۱۹	۰,۰۰۳	مانا/ I(0)
TEN	ثبات مدیر عامل	-۱۷,۳۷۰	۰,۰۰۵	مانا/ I(0)
BIG	نوع حسابررس	-۲۷,۶۸۴	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
COMBBSK	تخصص حسابررس داخلی	-۲۵,۱۳۸	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
CIA	صلاحیت حسابررس داخلی	-۲۳,۲۰۶	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
OIA	اجرای عملیات حسابررسی داخلی	-۲۷,۲۸۹	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
SBSK	اندازه واحد حسابررسی داخلی	-۴,۳۴۸	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
FS	اندازه شرکت	۲,۵۲۳	۰,۰۰۵	مانا/ I(0)
LEVER	اهرم مالی	-۲۰,۴۲۷	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
LIQ	نقدینگی	-۲۸,۳۶۷	۰,۰۰۹	مانا/ I(0)
TANG	دارایی ثابت	-۲۲,۵۵	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)
CASH	نسبت وجه نقد	-۵۷۴,۲۷۸	۰,۰۰۰	مانا/ I(0)

نتایج جدول (۳) نشان دهنده این است که مقدار معنا داری برای تمامی متغیرها کوچکتر از ۰/۰۵ می باشد و این نشان دهنده این است که این متغیرهای تحقیق در سطح مانا می باشند، لذا نیازی به انجام تست هم انباشتگی نیست.

عدم وجود خودهمبستگی جز خطا

این فرض مدل کلاسیک رگرسیون خطی بیان می‌دارد که بین جملات باقیمانده رگرسیون، همبستگی وجود نداشته باشد. برای بررسی استقلال باقیمانده‌ها از آماره دوربین- واتسون استفاده شده است. اگر مقدار آماره دوربین- واتسون نزدیک به عدد دو باشد، استقلال باقیمانده‌ها پذیرفته می‌شود.

اما اگر این آماره خارج از محدوده مجاز (۲,۵-۱,۵) باشد. به منظور رفع خودهمبستگی از فن تأخیر (وقفه) زمانی مرتبه اول استفاده می شود.

جدول ۳- نتایج حاصل از آزمون عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا

مقدار آماره	نوع آماره	مدل پژوهش
۲,۱۹۳	دوربین واتسون	مدل

نتایج تخمین مدل های پژوهش نشان می دهد، میزان این آماره در هر مدل در محدوده مجاز خود قرار دارند و لذا دلیلی برای رد عدم وجود خودهمبستگی بین جملات باقیمانده وجود ندارد. به عبارت دیگر، فرض عدم وجود خودهمبستگی جزء خطا در مدل های مورد استفاده در پژوهش برقرار است. به این معنا که متغیرهای پژوهش تأثیرات متقابل زیادی ندارند و استقلال باقیمانده ها مورد تأیید است

آزمون F لیمر هاسمن

برای تعیین مدل مناسب تخمین داده های ترکیبی از آزمون اف لیمر استفاده شده است. نتایج این آزمون در جدول (۴) ارائه شده است. همان گونه که مشاهده می شود نتایج آزمون اف لیمر فرض صفر مبنی بر یکسان بودن عرض از مبدأ در تمام دوره ها را به طور قطع تأیید نموده است، بنابراین روش تخمین داده های تلفیقی با یکدیگر ترکیب شده و به وسیله رگرسیون حداقل مربعات معمولی تخمین زده می شود، زیرا عدم تفاوت در عرض از مبدأهای مدل طی دوره های مختلف منجر به کاذب بودن مدل نمی شود. این روش دارای ویژگی های مطلوب آماری مانند بهترین برآورد کننده خطی بدون تورش بودن رادار است.

جدول ۴- نتایج حاصل از آزمون اف لیمر و آزمون هاسمن

مدل	آزمون	آماره	احتمال	نتیجه
اول	اف لیمر	۱۱,۱۶۸	۰,۰۲۰	روش تابلویی
	هاسمن	۳۱,۴۹۴	۰,۰۲۵	اثرات ثابت زمانی

همان طور که از جدول (۴) منعکس می‌گردد، احتمال اف لیمر هر مدل کمتر از ۵٪ می‌باشد. لذا برای تخمین هر مدل از روش تابلویی استفاده می‌شود و با توجه به این که احتمال کمتر از ۰,۰۵ است می‌توان نتیجه گرفت روش کار تابلویی است و با توجه به احتمال هاسمن می‌توان نتیجه گرفت که روش کار اثرات ثابت زمانی است.

تخمین مدل تحقیق

مطابق آنچه در جدول (۵) داده می‌شود، از آنجا که احتمال اماره F دارای مقدار مناسبی (سطح ۹۹ درصد) داشته است می‌توان بیان داشت استفاده از حداقل مربعات برای برآورد مدل های فوق دارای برازش مناسبی است. از اینرو، نتایج برآورد مدل در جدول (۵) ارائه شده است.

جدول ۵- نتایج تخمین مدل تحقیق

متغیر	ضرایب	آزمون-t	سطح معناداری	VIF
استقلال کمیته حسابرسی	۳,۷۳۳	۴,۰۹۰	۰,۰۰۰	۱,۴۷۸
استقلال هیئت مدیره	۹,۱۸۲	۷,۳۷۹	۰,۰۰۰	۲,۳۶۹
تخصص کمیته حسابرسی	۰,۱۹۷	۲,۳۷۲	۰,۰۲۳	۱,۰۱۷
جلسات هیئت مدیره	۰,۲۰۴	۱,۳۹۴	۰,۱۶۴	۱,۰۶۰
تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۲,۸۳۰	۴,۱۱۴	۰,۰۰۰	۱,۵۶۳
سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی	۰,۰۰۵	۱,۰۰۲	۰,۳۱۶	۱,۰۱۱
دوگانگی وظایف	-۲,۲۴۰	-۲,۵۳۰	۰,۰۱۲	۱,۵۸۸
تصدی مدیر عامل	۰,۱۶۲	۲,۴۳۳	۰,۰۱۵	۱,۰۴۴
نوع حسابرس	۰,۳۱۱	۲,۲۲۲	۰,۰۲۷	۱,۰۱۷
تخصص حسابرس داخلی	۲,۱۴۹	۶,۹۷۶	۰,۰۰۰	۲,۶۱۴
صلاحیت حسابرس داخلی	۰,۰۵۸	۲,۲۴۴	۰,۰۲۵	۱,۰۱۲
اندازه واحد حسابرسی داخلی	۰,۱۱۶	۰,۸۳۲	۰,۴۰۶	۱,۰۱۶
اندازه شرکت	۰,۰۶۶	۰,۲۱۴	۰,۸۳۱	۱,۰۱۸
اهرم مالی	۰,۰۱۷	۰,۴۱۲	۰,۶۸۱	۳,۰۵۲
نقدینگی	۰,۰۹۱	۱,۳۳۶	۰,۱۸۲	۱,۰۱۹
دارایی ثابت	۰,۳۶۹	۱,۲۲۵	۰,۲۲۱	۳,۰۵۵
نسبت جریان نقد	۰,۰۰۰	۰,۱۳۵	۰,۸۹۳	۱,۰۰۷
عرض از مبدا	-۸,۳۸۰	-۰,۲۶۷	۰,۷۸۹	-
وقفه زمانی	۱,۰۱۲	۴۰,۵۳۱	۰,۰۰۰	۱,۰۱۲
ضریب تعیین		۰,۵۶۳		
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۵۵۷		
آماره F		۹۰,۶۶۹		
احتمال آماره F		۰,۰۰۰		
دوربین واتسون		۲,۱۹۴		

در این پژوهش از آزمون دوربین واتسون برای آزمون فرض عدم همبستگی در نتایج معادلات رگرسیون استفاده شد. مقدار دوربین-واتسون برآورد شده در جدول (۵) برای اطمینان از عدم وجود همبستگی خودکار بین باقیمانده‌ها استفاده می‌شود. از آنجایی که مقدار آماری دوربین واتسن تقریباً به دو بهترین حالت نزدیک است، این نشان می‌دهد که ارتباط خودکاری بین اجزای اغتشاش در مدل وجود ندارد.

همانطور که از جدول مشخص است، آماره فیشر با سطح اطمینان ۹۹ درصد معنادار است، بنابراین مدل تحقیق به طور کلی معنادار و مستقل است و متغیرهای کنترلی توانایی تبیین متغیر وابسته را دارند. ضریب تعیین برازش یک خط رگرسیون مناسب را بر اساس مجموعه‌ای از داده‌ها بررسی می‌کند. هر چه مقدار این ضریب بیشتر باشد، نشان می‌دهد که متغیرهای مستقل قدرت بیشتری در توضیح رفتار متغیر وابسته دارند. همانطور که در جدول (۴-۶) مشخص شده است، مقدار ضریب تعیین در نتایج برآورد شده مدل جستجو ۰.۵۵ است. مقدار این ضریب تعیین نشان می‌دهد که حدود ۵۵ درصد از رفتار متغیر عملکرد توسط متغیرهای حاکمیت شرکتی و کنترل تبیین می‌شود. همچنین از آنجایی که مقدار ضریب تورم واریانس (VIF) برای تمامی متغیرها کمتر از پنج است، مشکل هم‌ترازی در مدل وجود ندارد. طبق جدول (۵)، متغیرهایی که معنادار نبوده‌اند حذف و مجدداً مدل برآورد شده و نتایج در جدول (۶) نشان داده شده است.

جدول ۶- نتایج برآورد مجدد مدل پس از حذف متغیرهای بدون معناداری در برآورد اول

متغیر	ضرایب	آزمون-t	سطح معناداری	VIF
استقلال کمیته حسابرسی	۲,۰۲۷	۲۴,۴۴۲	۰,۰۰۰	۱,۳۳۱
استقلال هیئت مدیره	۲,۲۰۹	۱,۹۸۴	۰,۰۴۷	۱,۰۹۳
تنوع تخصص کمیته حسابرسی	۱۳,۶۵۲	۱۰,۸۶۹	۰,۰۰۰	۱,۳۳۰
تنوع جنسیتی هیئت مدیره	۱۰,۷۵۸	۱,۹۷۳	۰,۰۴۹	۱,۲۰۴
دوگانگی وظایف	-۱۷,۵۹۳	-۱۱,۸۳۷	۰,۰۰۰	۱,۲۰۵
تصدی مدیر عامل	۰,۱۹۸	۵,۶۶۹	۰,۰۰۰	۴,۹۲۰
نوع حسابرس	۰,۱۸۷	۵,۴۰۲	۰,۰۰۰	۴,۲۰۱
تخصص حسابرس داخلی	۰,۰۴۱	۲,۳۸۰	۰,۰۱۸	۱,۲۲۵
صلاحیت حسابرس داخلی	۰,۱۱۷	۱,۳۴۹	۰,۱۸۰	۱,۰۷۰
عرض از میدا	-۱۵,۶۳۵	-۳,۵۸۴	۰,۰۰۰	-
وقفه زمانی	۰,۶۴۳	۲۶,۹۳۴	۰,۰۰۰	۱,۰۵۸
ضریب تعیین		۰,۶۳۹		
ضریب تعیین تعدیل شده		۰,۶۳۶		
آماره F		۲۱۷,۱۶۱		
احتمال آماره F		۰,۰۰۰		
دوربین واتسون		۱,۶۹۶		

استقلال کمیته حسابرسی. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۴,۰۰۸ و ۰,۰۰۰ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز مثبت بوده است. بنابراین، استقلال کمیته حسابرسی بر سود آوری شرکت تاثیر مثبت دارد.

استقلال هیئت مدیره. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۷,۳۷۹ و ۰,۰۰۰ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز مثبت بوده است. بنابراین، استقلال هیئت مدیره بر سود آوری شرکت تاثیر مثبت دارد.

تخصص کمیته حسابرسی. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۲,۲۷۱ و ۰,۰۲۳ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز مثبت بوده است. بنابراین، تنوع تخصص کمیته حسابرسی بر سود آوری شرکت تاثیر مثبت دارد.

سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی، بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۱ و ۰,۳۱۶ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده

می‌شود که فرضیه فوق مورد تأیید نیست. بنابراین، سهام تحت تملک سرمایه گذاران نهادی بر سود آوری شرکت تأثیر ندارد.

جلسات هیئت مدیره، بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۱,۳۹۳ و ۰,۱۶۳ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود که فرضیه فوق مورد تأیید نیست. بنابراین، جلسات هیئت مدیره بر سود آوری شرکت تأثیر ندارد.

تنوع جنسیتی هیئت مدیره، بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۴,۱۱۳ و ۰,۰۰۰ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز مثبت بوده است. بنابراین، تنوع جنسیتی هیئت مدیره بر سود آوری شرکت تأثیر مثبت دارد.

دوگانگی وظایف، بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۲,۵۳ و ۰,۰۱۱ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز منفی بوده است. بنابراین، دوگانگی وظایف بر سود آوری شرکت تأثیر منفی دارد.

تصدی مدیر عامل، بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۲,۴۳۲ و ۰,۰۱۵ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود تصدی مدیر عامل بر سود آوری شرکت تأثیر مثبت دارد.

نوع حسابرس بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۲,۲۲۱ و ۰,۰۲۶ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود که فرضیه فوق مورد تأیید است. ضریب این متغیر نیز مثبت بوده است. بنابراین، نوع حسابرس بر سود آوری شرکت تأثیر مثبت دارد.

تخصص حسابرس داخلی بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۶,۹۷۶ و ۰,۰۰۰ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود، تخصص حسابرس داخلی بر سود آوری شرکت تأثیر مثبت دارد.

صلاحیت واحد حسابرس داخلی. بر اساس اطلاعات مندرج در جدول (۶) مقدار آماره تی و احتمال مربوط به آن به ترتیب برابر است با ۲,۲۴۳ و ۰,۰۲۵ مقایسه آن با جدول توزیع تی مشاهده می‌شود صلاحیت واحد حسابرسی داخلی بر سود آوری شرکت تأثیر مثبت دارد.

بحث و نتیجه گیری

هدف این پژوهش بررسی تأثیر مولفه های حاکمیت شرکتی بر سودآوری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۰ ساله بوده است. با توجه به آنکه کشورهای در حال توسعه با بی ثباتی اقتصادی مواجه بودند. علاوه بر این، ویژگی های ساختاری کشورهای در حال توسعه، نتایج طی یک دوره زمانی ۱۰ ساله می تواند جذابیت خاصی برای خوانندگان داشته باشد و نیز با توجه به برآورد دو بار مدل تحقیق، نتایج نشان داده است که بین متغیرهای مورد بررسی استقلال کمیته حسابرسی، استقلال هیات مدیره (مشابه با نتایج تحقیقات بالیوس (۲۰۲۰)، اسعدی (۱۳۹۵) و نخعی و احمدپور (۱۳۹۵)) تخصص کمیته حسابرسی، تنوع جنسیتی هیات مدیره، تصدی مدیرعامل و نوع حسابرس و دانش مالی حسابرسی داخلی (مشابه با نتیجه تحقیق نخعی و حیدری نسب (۱۳۹۸)) تأثیر مثبتی بر سودآوری داشته است. بر اساس نتایج مطالعه حاضر پیشنهاد می شود افشای مولفه های حاکمیت شرکتی طبق نتایج بدست آمده می تواند رهنمود خوبی برای سازمان بورس و اوراق بهادار و کمیته تدوین دستور العمل های راهبری شرکت ها باشد. از سوی دیگر شرکت ها با درک این دستورالعمل ها برائربخشی مکانیزم های حاکمیت شرکتی و نظارتی خود اقدام کنند.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

منابع و مأخذ:

- اسعدی، ع. (۱۳۹۵). حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکت های هلدینگ و تابعه در بورس اوراق بهادار تهران. راهبرد مدیریت مالی، ۴(۱۵)، ۱۵۱-۱۲۹.
- حساس یگانه، یحیی، و ریسی، ز.، و حسینی، س. (۱۳۸۸). رابطه بین کیفیت حاکمیت شرکتی و عملکرد شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. علوم مدیریت ایران، ۴(۱۳)، ۷۵-۱۰۰.
- حساس یگانه، یحیی و مرادی، جواد (۱۳۸۵). بررسی اصول بازنگری شده سازمان همکاری و توسعه اقتصادی در زمینه حاکمیت شرکتی، مجله حسابداری، شماره ۱۸۰.
- دریایی عباسعلی، پاکدل عبدالله. بررسی تأثیر سازوکارهای نظام راهبری شرکتی بر عملکرد شرکت ها (رویکرد اثباتی). ۱۳۹۱، ۲(۳): ۱۷۹-۱۵۱.
- دستورالعمل راهبری شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران و فرابورس ایران مصوب ۲۷ تیر ۱۳۹۷، سازمان بورس و اوراق بهادار.
- مشایخی، بیتا، توتاخانه بناب، بهنام. (۱۳۸۸). بررسی رابطه بین ترکیب هیات مدیره به عنوان یکی از معیارهای راهبری شرکتی، با عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت ۱(پ شماره ۳) بهار (۱۳۸۸)، ۷۱-۵۹.
- نخعی، حبیب اله، احمدپور، جعفر. (۱۳۹۹). تأثیر ساختار هیات مدیره و حاکمیت شرکتی بر معیارهای عملکرد و محافظه کاری غیرشرطی شرکت های ایرانی. چشم انداز حسابداری و مدیریت، ۳(۲۲)، ۱۰۱-۸۲.
- وکیلی فرد، ح.، و باندپور، ل. (۱۳۸۹). تأثیر حاکمیت شرکتی بر عملکرد شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. دانش مالی تحلیل اوراق بهادار (مطالعات مالی)، ۳(۸)، ۱۳۹-۱۱۹.
- خوزین علی، جواد نوید، محمدی جمال. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر مکانیزم های حاکمیت شرکتی بر امتیاز افشا شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، تحلیل مالی، ۲(۲)، ۳۰-۸.

References

- Almashhadani, M., & Almashhadani, H. A. (2022). Does Corporate Governance Improve Corporate Profitability: Reviewing the Role of Internal Corporate Governance Mechanisms. *International Journal of Business and Management Invention*, 11(6), 07-11.
- Alqatamin R.M. (2018). Audit committee effectiveness and company performance: evidence from Jordan' *Accounting and Finance Research*, 7 (2), 48-60.

- Anderson, R.C., Mansi, S.A. and Reeb, D.M. (2004). Board characteristics, accounting report integrity, and the cost of debt. *Journal of Accounting and Economics*, 37 3, 315-342.
- Ayadi M. A., Ayadi N. and Trabelsi S. (2019). Corporate governance, European bank performance and the financial crisis. *Managerial Auditing Journal*, 34 (3), 338-371.
- Dimitris B., Zaroulea T. ,(2020). Corporate Governance, Internal Audit and Profitability: “Evidence from P.I.G.S. Countries”. *Journal of accounting and auditing : research & practice ; Vol. 2,p. 1-17*
- Halimatusadiah, E., Sofianty, D., & Ermaya, H. N. (2015). Effects of the implementation of good corporate governance on profitability. *European Journal of Business and Innovation Research*, 3(4), 19-35.
- Kamaliah , K. (2020). Disclosure of corporate social responsibility (CSR) and its implications on company value as a result of the impact of corporate governance and profitability. *International Journal of Law and Management*, 339-354.
- Krishna Prasanna, P. (2014). Firm-level governance quality and dividend decisions: Evidence from India. *International Journal of Corporate Governance*, 5(3/4), 197-222.
- Nuryaman, N. (2015). The Influence of Intellectual Capital on The Firm's Value with The Financial Performance as Intervening Variable, *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 211, 292 – 298.
- Ofoeda, I. (2017). Corporate governance and non-bank financial institutions profitability. *International Journal of Law and Management*, 854-875.
- Purbawangsa, I. B. A., Solimun, S., Fernandes, A. A. R., & Rahayu, S. M. (2019). Corporate governance, corporate profitability toward corporate social responsibility disclosure and corporate value (comparative study in Indonesia, China and India stock exchange in 2013-2016). *Social Responsibility Journal*, 16(7), 983-999.

- Weir, C., & Laing, D. (2000). The performance-governance relationship: The effects of Cadbury compliance on UK quoted companies. *Journal of management and governance*, 4(4), 265-281.
- Young, M. N., Peng, M. W., Ahlstrom, D., Bruton, G. D., & Jiang, Y. (2008). Corporate governance in emerging economies: A review of the principal-principal perspective. *Journal of management studies*, 45(1), 196-220.

